

A droghasználat problematizálása a médiában

Az addikció, mint társadalmi kérdés

2. Rész

Szöllősi Gábor

A problémák társadalmiak

A társadalmi problémáknak -

- társadalmi az eredetük
- társadalmi a definíciójuk
- Társadalmi a következményük, és
- Társadalmi a kezelésük

(Horton & Leslie,1970)

A társadalmi problémák objektív és szubjektív oldala

Fullers és Myers:

- A társadalmi probléma egy olyan helyzet, amit tekintélyes számú ember úgy fog fel, mint az általuk becsben tartott valamelyik társadalmi normától való eltérést.
- Így minden társadalmi probléma egy objektív feltételből és egy szubjektív definícióból áll. Az objektív feltétel egy olyan helyzet, amelynek a létezése és kiterjedése ellenőrizhető az elfogulatlan és kellően képzett megfigyelők által. A szubjektív definíció nem más, mint meghatározott egyéneknek az a felfogása, hogy a helyzet fenyegetést jelent bizonyos megbecsült értékekre.”

A probléma-konstrukciók két típusa

Dominánsan racionális: a tényekre hivatkozik; fő témái:

- a helyzet ártalmassága,
- a hatékony beavatkozás szükségessége
- a hatékonyságot biztosító megoldások követelése

Dominánsan szimbolikus: az értékekre hivatkozik, fő témái:

- a helyzet elítélendő volta
- a morális rend helyreállításának szükségessége
- a morális szempontoknak megfelelő megoldás követelése

Média és framing

Hartai László: Médiaesemény-esettanulmányok. Wolters Kluwer • Budapest, 2015

A framing terminológia a keretezésfogalom alkalmazásával a közönség tudatos „beállítását”, a befogadók kommunikációs eszközökkel történő meggyőzését jelenti.

Mivel a valóság eseményeivel dolgozó szerkesztőségek nincsenek abban a helyzetben, hogy történeteket, vagyis zárt narratívákat adjanak közre – melyeket a befogadó konstruál meg a szövegből a rendelkezésre álló cselekményvilág és más, az adott ábrázolást jellemző formai kódok alapján –, a mediatizált kommunikációt az jellemzi, hogy történetkezdeményeket, történetcsírákat fogalmazznak meg, és azt felismerhető, gyakran jól elkülönített értelmezési keretbe helyezve, történetjavaslatként közlik. A narratívaépítés, a többnyire könnyen felismerhető történetjavaslatok megfogalmazása azonban a mediatizált, intézményes közlésmód egyik legfontosabb tulajdonsága

Drog a sajtóban

A droggal kapcsolatos médiatartalmak elemzésének szempontjai kutatások keretében:

- drogpercepció,
- a könnyű drog és kemény drog fogalmának meghatározása, egymástól való elkülönítése,
- kapudrogelmélet,
- fogyasztói percepció, kriminalizálás-dekriminalizálás.

(Kenyeres, Mészáros: Kábítószerkép a nyomtatott sajtóban. Médiakutató, 2005. ősz (http://www.mediakutato.hu/cikk/2005_03_osz/06_kabitoszerkep)

- A drogfogyasztás ábrázolása bűnügyi kontextusban
- A szerhasználat veszélyeinek és tragikus következményeinek bemutatása
- Az egyes drogfajták médiareprezentációját a kezdetektől végigkísérik olyan tévedések és mítoszok
- Szerhasználókkal kapcsolatos sémák
- A drogfogyasztásban érintettek megszólalásai

(Zsély: Addikciók a médiában. A drogfogyasztók és a szerhasználat médiareprezentációjának változása 1998 és 2008 között. Médiakutató 2009 ősz)

A média szerepe a drogokkal kapcsolatos attitűd- és véleményformálásban

- A magyar lakosság drogokkal kapcsolatos ismeretei nem annyira saját tapasztalataikon alapulnak, inkább a média és a közvélekedés alakítja gondolkodásukat. A drogjelenséggel kapcsolatban, a lakosságban meglévő sztereotípiákat a társadalmi kommunikáció vagy megerősíti vagy nem tudja felülírni. (Takács, 2006)
- A médiában bemutatott anyagok nem függetlenek a készítőik attitűdrendszerétől, ezért az üzenetek magukon viselhetik a médiaszereplők drogokkal kapcsolatos nézeteit, ami befolyásolja a tájékoztatás milyenségét és így a közönség drogokról alkotott képét is. (Münnich, Kó, 2005)
- A korábbi bűnbakoknak már jóval nagyobb az ellenőrzésük saját reprezentációjuk felett, így a helyzetük is kevésbé kiszolgáltatott. (Kitzinger 2000)

A morális pánik

A morális pánik azonosításának kritériumai (Goode & Ben-Yehuda, 1994):

- Aggály – jelentős mértékű aggodalom egy bizonyos csoport magatartása (vagy feltételezett magatartása), valamint a feltételezhető következmények miatt.
- Ellenségesség – magas szintű ellenségesség az emberek csoportjával szemben, akiket összefüggésbe hoznak a magatartással.
- Konszenzus – legalább minimális egyetértésnek kell létrejönnie a társadalomban, vagy annak egy szegmensében, hogy a fenyegetés valóságos és súlyos, és azt a megjelölt csoport magatartása okozza
- Aránytalanság – aránytalanul nagy az aggály mértéke ahhoz képest, amekkora a morális deviánsok száma, illetve az általuk okozott kár nagysága.
- Illékonyság – az aggodalom robbanásszerű megjelenése, majd gyors eltűnése egy olyan fenyegetés miatt, mely morálisan deviánsnak tekintett emberek valamely csoportja részéről éri a társadalmat.

Drog, média, morális pánik külföldön

A „drogháborúk”, mint régi típusú morális pánikok

A régi típusú morális pánikokat ezért úgy jellemezhetjük, hogy azok nem annak a társadalmi problémának a megoldásához járulnak hozzá, ami kiváltotta őket, hanem különböző módon a lakosság megnyugtatót szolgáló hatóságok kontrollt erősítik meg.

Nem önmagában egyik vagy másik tényező határozza meg a morális pánikok kialakulását, hanem a média, a politika és a közvélemény egymáshoz illeszkedő „táncrendjének” az alakulása.

(Császi Lajos: Tévéeerőszak és morális pánik)

Drog, média, morális pánik Magyarországon

Barna Emília: Partikultúra és morális pánik: A naiv devianciaelmélet logikájának megjelenése a médiadiszkurzusban a West Balkán-tragédia kapcsán (<http://www.academia.edu/1214372>)

„A sajtót, online médiát elemezve a következő nagyobb témacsoportok azonosíthatók, amelyekben megjelenik a deviancia motívuma: a drogok és a parti összefüggései; a deviancia és a családi háttér összefüggései; a tömegpszichózis és a parti összefüggése; valamint a bűnözés és a parti összefüggése.”

Sárosi Péter: Média a mefedron hatása alatt. (Drogriporter, 2010. szeptember 3., <http://drogriporter.hu/mediamefi>.)

„A média az Index címlapos beszámolója és videója nyomán eléggé rákattant a mefedronra: tegnap egymásnak adták a televíziós stábok a kilincset a TASZ irodájában. Ez önmagában nem meglepő, Angliában is hasonló médiafigyelem kíséri az új pszichoaktív szerek megjelenését, és ez a médiafigyelem közvetetten hozzájárul egyrészt azok népszerűsítéséhez, másrészt azok démonizálásához és a társadalom morális pánikreakciójának kialakulásához.”

Bátorfy Attila: Az elektronikus tánczenei kultúra mint ellenségkép Magyarországon. (Beszélő, 2007. január, 12. évf, 1.szám)

„A média hangulatfestő eszközei, a közvélemény fokozódó aggodalmai a valós drogproblémákkal karöltve ugyanúgy rendőrségi beavatkozást és törvényi intézkedést eredményeztek.”

A törökszentmiklósi eset

Az RTL Híradó úgy értesült, hogy meghalt az a két csecsemő, akiket idő előtt császármetszéssel hoztak a világra, miután mindkét kismama drogmérgezést kapott Törökszentmiklóson. A két nő még mindig életveszélyes állapotban van. A Szolnok megyei városból összesen hat ember került kórházba csütörtökön és pénteken, miután úgynevezett dizájner drogot fogyasztottak.

(RTL Klub, 2016.1.31.)

Dizájnerdrogok gyilkolják a tudatlan fogyasztókat. Két, császármetszéssel világra hozott újszülött meghalt, négyen lélegeztetőgépen vannak az intenzíven, egy fiatal férfit pedig a sürgősségi osztályon kezelnek - ez az eredménye a Magyarországon eddig példa nélküli törökszentmiklósi dizájnerdrog-esetnek.

(Házipatika, 2016. február 1.)

Törökszentmiklósi drogügy: életben vannak a babák. Mégis életben van az a két újszülött, akit császármetszéssel hoztak világra az orvosok Szolnokon, miután édesanyjuk kábítószerrel fogyasztott múlt héten. A hírt az egyik nő nagymamája erősítette meg az MTI-nek hétfőn. Az asszony elmondta, a kisbabák állapotáról a Semmelweis Egyetem tájékoztatta őket, miután a sajtóban a kisbabák halálhírét keltették (a hírt az RTL Klubra hivatkozva lapunk is közölte).

(24HU, 2016.02.01.)

A szenvedélybetegségek megelőzésével, kezelésével és ártalmainak csökkentésével foglalkozó szakma megdöbbenéssel értesült a sajtóból arról, hogy Törökszentmiklóson dizájner drogok túladagolása miatt rosszul lett két várandós nő. A magyar sajtó nagy része ezután arról számolt be, hogy a két nő császármetszéssel világra hozott gyermeke meghalt. A média azt is tudni vélte, milyen anyagokról volt szó. Később kiderült, hogy az újszülöttek életben vannak, és még nem tisztázott, milyen anyagot fogyasztottak a páciensek. Az eset egyrészt figyelmeztet minket az új pszichoaktív anyagok fogyasztásának veszélyeire, különösen is a terhesség ideje alatti fogyasztás kockázataira. A személyes felelősség hangsúlyozásánál azonban jóval többet kell tennünk: rá kell mutatnunk az állam és a média felelősségére is. A média a hiteles tájékoztatás kötelességét félretéve morális pánikot keltett. Az állam pedig elmulasztotta megtenni azokat a lépéseket, amelyeket a szakemberek évek óta sürgetnek a dizájner drogok ártalmainak visszaszorítására.

(KÁBÍTÓSZERÜGYI CIVIL KOORDINÁCIÓS TESTÜLET, Budapest, 2016. február 2.)